

7/30889
62123

T.C.
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI
İkili Siyasi İőler ve Denizcilik-Havacılık-Hudut Genel M¼d¼rl¼Đ¼

Sayı: 21252218-480-2013/1069552

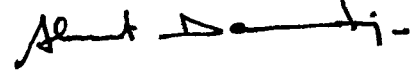
Konu: Yazılı Soru Önergesi/Nazmi Gür/7/30889

T¼RKİYE B¼Y¼K MİLLET MECLİSİNE
TBMM

İlgi: 08.10.2013 tarihli ve 43452547-120.07-144806 sayılı yazıları.

Van Milletvekili Nazmi Gür'¼n İlgi'de kayıtlı 7/30889 sayılı yazılı soru önergesinin yanıtı ilişikte sunulmuőtur.

Saygılarımla arzederim.

Ahmet DAVUTOĞLU
Dışışleri Bakanı

T.C.
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI

VAN MİLLETVEKİLİ SAYIN NAZMİ GÜR'ÜN YAZILI SORU ÖNERGESİ

(21252218-480-2013/1069552 sayılı yazı ektir.)

SORU

Bilindiği üzere Türkiye-İran ve Türkiye-İrak sınırında, silahsız olarak sınır ihlalinde bulunan gerek Türkiye Cumhuriyeti vatandaőı gerek diğer ÷lke vatandaőı kiőilerin yaşam hakları sınır güvenliği birimlerinde hukuka aykırı şekilde ihlal edilmektedir. Güvenliği birimleri sınır ihlalinde bulunan vatandaşları yakalayıp haklarında yasaların öngördüğü iőlemleri uygulayabilecekken, vatandaşlara hukuka aykırı şekilde ateş açmakta, vatandaşları ve yük hayvanlarını yaralamakta veya öldürmektedir. Bu tür olayların sıklıkla yaşandığı Van-İran sınırı maalesef yine hukuk-dıőı bir öldürme ve yaralama olayına sahne olmuőtur. 15 AĞustos 2013 tarihinde Van ili, Çaldıran ilçesine bağlı Beydoğan Köyü'nde ikamet eden Nurettin KARAKOÇ, Türk askerlerinin açtığı ateş sonucu öldürölmüş, Feyyaz KARADENİZ ise yaralanmıőtır. Görgü tanıklarından bizzat olay yerinde edindiğim bilgiler arasında vahim bir iddia da mevcuttur. O da Türk askerlerinin adı geğen vatandaőlarımıza kasıtlı olarak, onları infaz etmek üzere ateş açtığı yönündedir. Lakin bu olay münferit bir olay değildir. Bu olaydan önce de 15 Nisan 2013 tarihinde Van ili, Özalp ilçesine bağlı Oymaklı Köyü'nde ikamet eden Arif NOYAN İran askerlerince açılan ateőle öldürölmüş, Zeki YALÇINKAYA da yaralanmıőtır. Yine 02 őubat 2012'de Van Saray sınır boyunda Reőat KARAHANÇER İran askerlerince öldürölmüş, Metin ÜSTE ve Aziz BELED yaralanmıőtır, 07 AĞustos 2012'de ise Çaldıran sınır boyunda Vesim ZENGİN ve 19 Eylöl 2012'de Saray sınır boyunda Sedat ERDURUR'un Türk ve İran askerince öldüröldükleri bildirilmiőtir.

Yaőanan ölüm olaylarının çoğunda vurulan kiőilere yaralı olarak ulaőıldığı, ancak bu kiőilere vaktinde tıbbi müdahalede bulunulmadığı gerekçesiyle, yetkililerin bilinçli ihmal ile bu kiőilerin ölümüne yol açtığı iddia edilmektedir. Aynı şekilde yetkililerin yaralama ve ölüm olaylarıyla ilgili Türkiye'de ve İran'da yapılması gereken cezai ve idari soruőtırmalarla yargılamaları etkin bir biçimde gerĐekleőtirmedeĐi iddiaları da dillendirilmektedir. Bu iddialar ciddi ve vahim iddialardır. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti devleti, hem kendi yasaları hem de 14 Mart 1937 tarihli "Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti arasında Hudut Mıntıkasının Emniyetine ve Mezkur Mıntıkada çıkan Hadise ve İhtilafların Tesviyesine ait Mukavelename" ışığında, kendi vatandaşlarına karşı sınır bölgesinde işlenen hak ihlalleriyle ilgili etkin soruőtırma ve yargılama yapmakla ve hak kayıplarını tazmin etmekle, yine suç mahalli veya faili İran'da ise, İran makamlarının ilgili hak kayıplarıyla ilgili soruőtırma ve yargılama yapmalarını ve kayıpları tazmin etmelerini takip etmek suretiyle sağlamakla yükümlüdür. Aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti devleti, yaşam hakkı ihlalinde bulunduğu İran vatandaşları için ilgili etkin soruőtırma ve yargılama yapmakla ve kayıpları tazmin etmekle yükümlüdür. Bu yükümlölükleri ilgili yetkililere hatırlatmak ve bunların etkin bir biçimde yerine getirilip getirilmediğinin komuoyunca anlaőılması gerekmektedir.

Bu Bağlamda;

1. Son on yıl içinde Van ili sınır bölgesinde İran askerlerince Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına karşı işlenen öldürme ve yaralama olaylarından kaçıyla ilgili İran makamlarınca, cezai ve idari soruşturma ve yargılama yürütüldü? Bu olaylarda mağdur veya davacı olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, İran'daki yargılamalara katılımı, hukuki süreç ile ilgili bilgilendirilmesi, yol masrafları, tercüman ve avukat temin edilmesi ve benzeri ihtiyaçları noktasında Türk makamlarının, vatandaşlarına sunduğu bir hizmet veya hayata geçirmeyi öngördüğü bir çalışma var mıdır? Bu olaylarla ilgili İran makamları, kaç Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına, toplam ne kadar Türk lirası tazminat ödemiştir?

2. Türkiye-İran sınırında silahsız bir biçimde isteyerek veya istemeden sınır ihlali yapan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına, İran askerlerince ateş açılması, vatandaşlarımızın öldürülmesi ve yaralanması karşısında, Türkiye Cumhuriyeti devleti nasıl bir diplomatik tedbir almış veya alacaktır. Son günlerde tarafınızdan çokça dillendirilen "İnsani Diplomasi" odaklı dış politikamızda sınır bölgesinde İran askerlerince yaşam hakları ihlal edilen vatandaşlarımızla ilgili somut bir plan veya proje mevcut mudur?

YANIT

Türkiye-İran hudut bölgesindeki hudut olaylarına ilişkin olarak İran makamlarıyla yapılan temaslar, 14 Mart 1937 tarihli Hudut Mıntıkasının Emniyetine ve Mezkur Mıntıkada Çıkan Hadise ve İhtilafların Tesviyesine Ait Mukavelename'nin hükümlerine göre yürütülmektedir. Bu bağlamda, 560 km uzunluğundaki hudut hattının her iki yakasındaki 50'şer km genişlikteki bölgeler hudut bölgesi olarak tanımlanmıştır. Bölgede çıkan hudut olayları iki ülkenin birinci ve ikinci derece hudut makamlarınca takip edilmektedir. Çözüme kavuşturulamayan hudut olayları ise iki ülkenin temsilcilerinden oluşan Yüksek Hudut Komisyonuna (YHK) havale edilmektedir. Anılan Komisyon'a Bakanlığım yetkilileri eşbaşkanlık etmektedir. Komisyon son olarak 2012 yılında Tahran'da toplanmıştır. Bir sonraki toplantının 2014 yılında yapılması planlanmaktadır.

Türkiye-İran hududu, ülkemizin ölüm ve yaralanma ile sonuçlanan hudut olaylarının en fazla yaşandığı bölgedir. Bunun temel nedenleri, bölgenin engebeli ve denetimi güç coğrafi yapısı, hududun iki yanında akaryakıt başta olmak üzere kaçakçılığa konu mallardaki fiyat farkına bağlı faaliyetler ve terör eylemleridir. Buna ilave olarak, hudut güvenliği ve kaçakçılıkla mücadele kapsamında İran Güvenlik Güçlerine tanınan yetkiler (yasak bölgede hudut ihlalinin somutlaşması durumunda güvenlik güçlerinin ateş açma yetkisinin doğması) ölüm ve yaralanma olaylarını artırmaktadır.

Türkiye-İran hudut bölgesindeki hudut olaylarında 2007 yılında artış yaşanmıştır. Söz konusu artışın temel nedeni kaçakçılıktır. İran makamlarıyla işbirliği halinde alınan önlemler sayesinde izleyen yıllarda hudut olaylarında önemli düşüşler yaşanmıştır. Anılan bölgede, İran vatandaşları ile üçüncü ülke vatandaşlarına ilişkin ölüm ve yaralanmayla sonuçlanan hudut olayları da yaşanmaktadır.

Türkiye-İran hudut olaylarının takibinde başvuru olan 1937 Hudut Anlaşması hudut olaylarının görüşülme usullerine ilişkin bir istişare mekanizması sunmakla birlikte, tarafların hudut

olaylarına bağılı tazminat taleplerinin hayata geçirilmesi için somut bir mekanizma öngörmemektedir. Anlaşmanın çağımızın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tadil edilmesi önerimiz 2003 yılında İran makamlarına iletilmişti. İran tarafının Anlaşmanın tadili önerimize olumlu bakması üzerine, yeni bir anlaşma taslağı hazırlanarak 2008 yılında İran tarafına iletilmiştir. Müzakere süreci devam etmektedir. Önceliğimiz yasadışı göçle mücadele ve hudut olaylarının takibi konusunda daha etkin işbirliğı mekanizmalarının geliştirilmesidir.

Türkiye-İran hudut bölgesindeki hudut olaylarının azaltılması için ilgili makamlarımızca alınan tedbirler şöyledir:

- Yüksek Hudut Komisyonunun son iki toplantısında, iki ülke hudut birliklerinin görevlerini icra ederken, hudut bölgesinde yaşayan vatandaşlara zarar verilmemesi yönünde azami gayretin sarf edilmesi, hudut bölgesindeki vatandaşların her iki ülkenin mevzuatı ile hudut hattı ve yasak bölgenin sınırları konularında bilgilendirilmesi, yasadışı faaliyetler ve kaçakçılıkla mücadele için kullanılan güzergahların kontrol altına alınması, karşılıklı gözetleme kuleleri, hudut karakolları inşa edilmesi, hudut hattında elektronik gözetleme ve algılama sistemleri ile gözetleme imkanlarının artırılması, iki ülke hudut makamları arasında bilgi paylaşımının artırılması ve hızlandırılması, hudut makamları arasındaki periyodik görüşmelerin sürdürülmesi gibi önleyici mahiyette birçok konuda mutabakata varılmıştır. Nitekim, alınan önlemler sayesinde hudut olaylarında önemli düşüşler yaşanmıştır.
- Türkiye-İran hudut hattında vatandaşların yasal yollardan hudut geçişlerini kolaylaştırmak maksadıyla geçmişte mevcut olan 2 kara hudut kapısına (Gürbulak ve Esendere) ilaveten Van bölgesinde 2011 yılında Kapıköy kara hudut kapısı açılmıştır. Ayrıca, Türkiye-İran hududunun kuzeyinde Dilucu-Makü bölgesinde yeni bir kara hudut kapısı açılması için girişimlerimiz sürdürülmektedir. Buna ilave olarak, Gümrük ve Ticaret Bakanlığımızın bu kapıların fiziki altyapısının modernizasyonu yönündeki çalışmaları devam etmektedir.